

פניני הפרשה

וישב

עלון מס'

1017

שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. ניידי: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

עצת ה' היא תקום

על פרשת מכירת יוסף כותב רבנו הרמב"ן (לו, טו) את המשפט הנפלא: "להודיענו כי הגזרה אמת והחריצות שקרה... שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום".
באה התורה להודיענו כי כיון שנגזר על יוסף הצדיק שירד למצרים ויהיה משנה למלך, ממילא כולם היו למעשה ככלי משחק ביד ההשגחה העליונה, וכל ההשתדלויות מסביב לא עזרו, ואדרבא סייעו להגשמת מטרת ההשגחה. חריצות האחים למכור את אחיהם כדי לסכל את חלומותיו לא הועילה, ואילו גזירת ה' התקיימה, ואכן יוסף הגיע למלוכה ומלך על מצרים ולמעשה על העולם כולו. בעקבות זה, ירדו בני ישראל למצרים, נגאלו משם לאחר גלות קשה, הוענקה להם תורה במדבר, ולבסוף נחלו את ארץ ישראל. כל זה אירע, למרות שגיבורי הפרשה פעלו כל אחד בהתאם לאינטרס האישי של אותו רגע. ובורא העולמות, הצופה במאורעות, צירפם אחד לאחד כדי ליצור את התוצאות.

השליטה שלנו כבני אדם על תוצאות פעולותינו, מוגבלת מאוד. כל אדם חש פעם אחר פעם, שתכנוניו, מעשיו ומהלכיו מתנפצים אל סלע המציאות הקשוחה, ולעתים קרובות הם אף מצמיחים תוצאות הפוכות מן המטרות אליהם כיוון. מאחורי פרגוד המאורעות, עומדת ידה של ההשגחה העליונה שטווה ורוקמת ממעשיו מטרות גדולות יותר המועילות בסופו של דבר לנו ולעולם. צריך להיות ברור לכל אחד שהשתדלות להעלות את קרנו ומעמדו, לא תועיל במאומה. יתרה מזו, ההשתדלות עלולה להשיג את המטרה הפוכה, ותגרום להפחתת ערכו בעיני הסובבים אותו.

מסופר על נער שגדל במשפחה עניה מאד ולא למד קרוא וכתוב, ואפילו את שמו לא ידע לחתום. חיפש עבודה, ולא מצא מקום שרוצים להעסיק אדם שאינו יודע לכתוב, עד שבבית ברירה עבד כשמש המנקה את בית הכנסת. לימים, היו צריכים להזמין ריהוט חדש לבית הכנסת. ביקש הגבאי מהשמש שימתין בבית הכנסת כדי לקבל את הריהוט החדש. הריהוט הגיע, והוא התבקש לחתום שהמשלוח הגיע. לשמע תשובתו כי אינו יודע לחתום, סירב המוביל לפרוק את הרהיטים החדשים בבית הכנסת והחזיר הכל למפעל.

כאשר הגיע הגבאי ושמע שהכל הוחזר בגלל שהשמש אינו יודע אפילו לחתום את שמו, פיטרו מיד בבושת פנים. בלית ברירה, התנחל בפנינת רחוב, והחל לעבוד כסנדלר. והנה, האיר לו ה' פניו, והוא הצליח בעבודה זו למעלה מן המשוער. הכל ידעו כי אצלו ניתן להשיג את הנעליים הכי טובות שיש. לאט לאט החל למכור גם לחנויות מסחרתו עד שנעשה עשיר גדול.

לימים, נפגש עמו סוחר גדול כדי להזמין כמות גדולה של נעליים. בסיום הפגישה, ביקשו אותו סוחר לחתום על החוזה. "אני לא יודע" השיב השמש לשעבר. הביט בו הסוחר נדהם ותמה: "הכיצד נעשית עשיר כה גדול ואינך יודע לחתום!?!". "היא הנותנת", השיבו בחיוך מוכר הנעליים, "אילו יודע הייתי לחתום, הייתי נשאר שמש, ולא מגיע לכל העושר הגדול הזה...".

שיא תורני	עצה טובה
<p>אוסף החנוכיות הגדול בעולם</p> <p>ד"ר יוסף שבתאי, מהזיק באוסף שלו כחמשת אלפים חנוכיות, ובהם חנוכיות עתיקות יומין, שראו את העולם היהודי ואת התלאות שעבר בשנות גלותו, כמו חנוכיה מאושוויץ, חנוכיה של אנוסי משהד, חנוכיית אבן מתימן, ועוד.</p>	<p>כדי לקבל השראה בכתיבה, קרא לפני הכתיבה מאמר שנכתב בצורה יפה ומקצועית באותו סוג כתיבה.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"על האדם לדעת כי אחד מחיוביו הוא להקים זרע כשר אחריו, וכמ"ש הכתוב "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעיה מה, יח), שחייב לעשות שבת וישוב בעולם." ("מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"ה).

אפשר לתת מכאן רמז לשמו יהודה, שהודה ולא בוש שתמר מעוברת ממנו. מכאן דשמו קא גרים. וזה מלבד הטעם שאמרו במסכת ברכות דף ז' ע"ב. ע"ש. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

אור קדוש ומחכים

טהרה בלבו: אפשר דרכו רגלי על מקום שדרכו בו רגלי הרמב"ם לפני כ-700 שנה, ואוכל בלא ברכה ובלא נטילה?!... והיתה המחשבה יורדת ונוקבת עד חדרי תהומות לבו ומקשקשת בו כזוג. השאיר את הכיפה על ראשו והלך ונטל ידיו ובירך כדת וכדין המוציא וברכת המזון. מאז שב בתשובה, ונותרה הכיפה על ראשו כל ימי חייו.

ובמבוא לספרו "לא תשיך (עמ' 15) סיפר מרן שליט"א שבשבוע הראשון שעלה ארצה בחודש סיון התשל"א, התחדש לו חידוש נפלא בפסוק של ההבדלה, וקרא עליו "אורא דארעא דישאל מחכים". עיין שם החידוש.

*

בספרו "תורה מסיני" (דברים ח, ט) גילה הגאון רבי משה חורב זצ"ל בבקיאותו הנפלאה דבר מעניין, שבכל התלמוד ירושלמי לא משתמשת הגמרא אפילו פעם אחת בתירוץ "חסורי מחסרא והכי קתני" (=חסר במשנה וכך צריך להיות כתוב), לעומת התלמוד בבלי שבו נמצא ביטוי זה מאה פעמים.

והציע שם הסבר לכך ע"פ מה שכתבו המפרשים (ע"ש המקורות) שכאשר מיישבת הגמרא "חסורי מחסרא והכי קתני", אין כוונתה שבפועל יש חלילה חסרון במשנה, אלא שרבי סידר המשנה בדרך קצרה, ובאותן תיבות שבמשנה די להבין כוונת התנא, אלא שהחסרון הוא בדעתנו שנראה לנו שחסר במשנה. ולכן בתלמוד הירושלמי שנכתב בארץ ישראל שאויר שלה מחכים, לא חשו בשום חסרון בלשון המשנה. [ואפשר לומר עוד ע"פ מ"ש מרן רה"י הגר"מ מאזוז שליט"א בספרו "אסף המזכיר" (ערך "חסורי מחסרא" ב) ש"לפעמים אינו דוחק כ"כ, דטוב לנו לחסרה מעט כדרך משנה שמדברת בקוצר". ע"ש. וידוע שהתלמוד הירושלמי קצרן, ולכן לא הוצרך להבהיר ש"חסורי מחסרא"].

ורמז כל זה בפסוק המדבר בשבח ארץ ישראל: "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה" (דברים ח, ט) - "ארץ אשר לא במסכנות" - לשון עני ומסכן, ואין עני אלא בדעת (נדרים מ"א ע"א), "תאכל בה לחם" - הוא התלמוד (חגיגה י"ד ע"א), "לא תחסר כל בה" - אין בתלמוד שלה את הביטוי "חסורי מחסרא".

את הסיבה שאויר ארץ ישראל מחכים (כבא בתרא קנ"ח ע"ב), תולה מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א בספרו "מגדולי ישראל" ח"ג (במאמר על הגר"מ אליהו זצ"ל) גם בעובדה שעל אדמתה הקדושה דרכו האבות והנביאים, תנאים ואמוראים, גאונים וצדיקים בכל הדורות. כשאדם דורך על אדמה שהילכו בה יהושע בן נון ודוד המלך, עזרא הסופר ואליהו הנביא, הלל הזקן ורבי עקיבא, רבנו הקדוש וצאצאיו אחריו, רבי יהודה הלוי והרמב"ן, מרן הבית-יוסף והאר"י ז"ל וכל קדושים עמם - "אי-אפשר שלא יתנגן משהו בלבו פנימה". וכפי ששורר רבי יהודה הלוי בקינת "ציון הלא תשאליו": "חיי נשמות אויר ארצך, וממר-דרור אבקת עפרך, ונופת צוף - נהרייך".

ולכן כיום רואים בבירור שמספר תלמידי החכמים בארץ ישראל עולה בכמות ובאיכות על מספר תלמידי החכמים בכל ארצות הגולה. גם בעלי-תשובה בארץ ישראל למעלה ממיליון (כ"י) לעומת מספרם בחו"ל ובכל הדורות. רבבות אנשים שהיו חילוניים לגמרי ומומרים להכעיס רח"ל, פתאום מתעוררת בלבם רוח טהרה וחוזרים בתשובה. קיבוצים חילוניים שהיו אוכלים חמץ בפסח ועושים "קטיף תפוחים" ביום-הכפורים, פתאום בונים בתי-כנסת ועושים להם מניינים בשבתות ובחגים.

ואפילו העיר אילת שאיננה מארץ-ישראל, יש בה כעת תלמודי-תורה ובתי כנסת ושיעורי תורה, כי הלא שם דרכו רגליו של משה רבנו, ככתוב בתורה "ונעבור מאת אחינו בני-עשיו היושבים בשעיר, מדרך הערבה, מאילת ומעציון גבר" (דברים ב, ח).

והביא שם מעשה בסופר ש"י עגנון שבתחלתו היה "משכיל" ככל המשכילים בימיו. לימים, עלה לארץ ישראל דרך מצרים. בשהותו במצרים הגיע לאוזנו שמע בית-כנסת שבו התפלל הרמב"ם. כיון ששמו של הרמב"ם גדול מאד גם בעיני "המשכילים", אמר: אפשר בית הכנסת של הנשר הגדול בקרבת מקום, ולא אתפלל שם?! חבש כפה לראשו לכבוד בית הכנסת, והתפלל שם מנחה וערבית. כיון ששב למלוננו, ביקש להוריד כיפתו ולאכול סעודתו ללא ברכה וללא נטילה כדרכו. מיד התעוררה מחשבת

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

לפקוח שתי עינים

לסדר המקובל? ". השיבו הרב בחכמה: "משום שאילו באמת יש סדר וקיים תור, אז לא היה עלי לבוא לכאן כלל! שהרי על פי הסדר והנוהל, צריך הסגן להתמנות כרב ראשי, והנה כעת מבקשים לשנות את הנהלים ולדלג על התור...".

חיך הביי בהבנה ואמר: "ניחא. ובכן עיניך הרואות שבמקרים מיוחדים אכן לא מתחשבים בתור. כפי ששמעתי, נמנה אתה עם מקרים אלו. שכן אתה מקפיד על כל תג, ומתריע על כל חריגה. יודע אתה, על הרב לפקוח עין ולעצום עין, כפי הצורך!".

תוך כדי דיבורו של המלך, נשא הרב את עיניו וראה את הבוסתן המרהיב הנשקף מבעד לחלון חדר המלוכה, הראה אותות התפעלות מהגינה המטופחת ואמר: "בוסתן מרהיב הוא זה, מעטים כמוהו ליופי!". אישר הביי בהתלהבות "אין כמוהו בכל הממלכה!".

"אם מכל רחבי הממלכה פורח גן כזה רק סביב ארמון אדוני, בודאי מסכימים מן השמים למלכותך!". הוסיף הרב להחמיא וגילה התעניינות תמימה: "האם יש גן הממונה לטפח גן זה, או שגדל הוא כך לבד?".

"בודאי שיש גן!". מיהר המלך להבהיר "לא רק גן אחד, צוות גננים מיוחד אני מחזיק. מצאת החמה ועד לשקיעתה, עמלים הם לשתול ולנטוע, לזמר ולעדור, לנכש כל עשב שוטה וצמח בר! אם אמצא שאחד מהם מועל בגינונו, דמו בראשו. אך אמור נא לי", נזכר לפתע המלך בנושא הפגישה, "מה לבוסתני ולעניינינו?".

"אכן כן", נענה הרב, "גם תורתנו הקדושה, רמ"ח מצוות עשה יש בה, שהן כמו נטיעות יפות שעלינו לקיימן ולטפחן, ומנגד שס"ה מצוות לא תעשה, שהן כעשבים שוטים שצריך לסקלן ולעזקן. תפקידו של הרב הראשי הוא כאותו גן - כלום היית מעסיק גן ש"פקוח עין ועוצם עין!?!...". לכך לא מצא הביי מענה.

מעשה היה בתוניסיה שהרב הראשי הלך לעולמו, והגאון רבי נהוראי גרמון זצ"ל (מחבר ספר "יתר הבז") שהיה סגנו, הגיע תורו לכהן כרב הראשי. צדיק וקדוש היה רבי נהוראי, אך דוקא משום כך, קמו מקרב שולי המחנה נרגנים שטענו כי הוא מחמיר מדאי ומקפיד יתר על המדה. הללו ביקשו לעצמם "חיים קלים", רצו רב שיהיה רצוי לקהל, נוח לבריות יותר מאשר נוח לשמים, לא יוכיח אותם על כל תג וידע גם להעלים עין...

אותם קלי דעת לא בחלו בשום אמצעי, ופנו ל'ביי' (כינוי למלך תוניסיה באותם ימים), שהיה אחראי על מינוי הרבנים, והוציאו דבת הרב המיועד רעה באזניו, כשהם מתריעים בפניו על קנאותו היתרה.

משראה כך רבי נהוראי, הבין כי כאן מדובר בכבוד התורה, ואין זה המקום לענוה. אם עד עתה ברח מן השררה ולא רצה לטול על עצמו את עול הרבנות, כעת אדרבא, ראה חובה לעצמו לפעול להתמנותו. ידע כי מהיותו עשוי ללא חת, יוכל להוקיע את המתפרצים ולגדור את הפרצות. וכבר אמרו חכמים "במקום שאין אנשים - השתדל להיות איש" (אבות ב, ה).

פנה רבי נהוראי לארמון המלוכה לגשת אל ה'ביי', כדי לתבוע את זכותו לכהן במשרת הרב הראשי. בהיכנסו לארמון, קידם אותו תור ארוך של ממתנינים. קשה היה עליו להמתין עם כולם, שכן זקן היה ובא בימים, פנה איפוא אל המשרתים בבקשה כי יכניסוהו אל המלך ללא תור. אלו כמובן סירבו להכניסו, באומרם לו שימתין בסבלנות לתורו כמו כולם.

מתוך כוונה לעורר ויכוח קולני שיגיע לאוזני המלך, עמד הרב על שלו. המשרתים הרימו עליו קול, והוא ענה להם באותו טון, עד שקולות ההתנצחות הגיעו לאוזני המלך היושב על כסא מלכותו. ביקש לברר על מה המהומה, וכששמע כי סגן הרב הראשי מבקש להכנס בלא תור, ציוה להניח לו להכנס.

נכנס הרב ובירך את המלך לשלום. שאלו המלך: "אמור לי על סמך מה תבעת להכנס בלא תור בניגוד

☺ זה לא פקוח! ☺

חכם אחד עמד והקשה בדרך הלצה: אחד משמות היצר הרע הוא "מכשול" (פוכה נ"ב ע"ב), ואיך הקב"ה מעמיד בפנינו מכשול, הרי כתוב "לא תתן מכשול" (ויקרא יט, יד)? אלא, הכורה בור ומכסהו פטור (ב"ק נ"ה ע"ב), והקב"ה אמנם ברא יצר הרע אבל גם ברא לו תורה תבלין (קידושין ל' ע"ב).

☺ פקוח פקוח... ☺

"אם פגע בך מנוול זה - משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוה, ואם ברזל הוא מתפוצץ" (קידושין ל' ע"ב).

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: בכולל שמסיימים בו את הלימוד בשעה מאוחרת, האם אפשר שנשותיהם של האברכים ידליקו בזמן, והאברכים ימשיכו בלימודם כרגיל ויצאו ידי חובה בהדלקתן?
תשובה: לא. אם האברכים שצריכים להיות דוגמא לאחרים יסמכו על נשותיהם – בטלה מצות חנוכה בדורות הבאים! יש להפסיק הלימוד ולהדליק בזמן והילדים רואים ושמחים, ואחר כך לחזור ללימוד.

שאלה: אני עובד משמרות, ומגיע הביתה לאחר צאת הכוכבים, האם אשתי תדליק במקומי בצאת הכוכבים או שתמתין עד שאגיע?
תשובה: אם הבעל מגיע בכל לילה מאוחר מחוסר אפשרות, עדיף שהאשה תחכה לבעלה וידליקו ביחד עם כל בני המשפחה מכמה טעמים, שלא תשתכח מצות חנוכה ממנו ומהילדים. והרי זמנה כל הלילה בימינו לכ"ע.

שאלה: מאיזה ספר כת"ר שליט"א ממליץ ללמוד מלחמת היונים והחשמונאים ועניני חנוכה (יוסיפון, התודעה, או משהו אחר)?
תשובה: "התודעה", ממזג דברי חז"ל עם "יוסיפון".

שאלה: במסכת שבת (כ"א ע"ב) אמרו "לשנה אחרת קבעום (לימי החנוכה) ועשאו ימים טובים בהלל והודאה". ודנו אצלנו בכולל בפירוש הדבר, חלק פירשו שלשנה אחרת קבעו חכמים שימים אלו יהיו ימים טובים, וחלק פירשו שהקביעה היתה באותה שנה, אלא שקבעו שיהיו ימים אלו ימים טובים לשנה אחרת. יורנו מורנו מה פירוש האמיתי?
תשובה: הפירוש הראשון נכון.

שאלה: ראיתי מאמר של כת"ר שליט"א אודות השאלה מדוע לא יוחדה בש"ס מסכת לחנוכה. ובענייני לא הבנתי מעיקרא מה קשה, הרי גם לחג השבועות ולעוד הלכות אחרות אין מסכת מיוחדת?
תשובה: לחג השבועות יש מסכת ביצה שכוללת הלכות יום טוב, ואין דינים מיוחדים לחג השבועות. אבל דיני חנוכה ופרטיה אינם מוזכרים במשנה אלא בכרייתא. והשאלה הנ"ל עמדו בה גאוני עולם ואף אחד לא דחה אותה בקש.

שאלה: האם מותר לטוס לג'רבא לצורך טיול בלבד?
תשובה: אסור, רק לצורך מצוה כגון להשתטח על קברי צדיקים וכדומה.

שאלה: איך אומרים פירש רש"י – בפת"ח או בציר"י?
תשובה: בפת"ח, כמו ג'רף משה.

שאלה: איך אומרים ספר הרוקח או הרוקח?
תשובה: הרוקח. כך מסורתנו.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל